

OPERATOR DŹWIĘKU¹

I. PODSTAWOWE ZADANIA

- 1.1. Operator dźwięku jest autorem opracowania dźwięku w filmie i jest jednym z głównych współtwórców filmu.
- 1.2. Operator dźwięku ustala z Reżyserem i Producentem ogólne założenia artystyczne realizacji filmu, uzgadnia z nimi koncepcję udźwiękowienia i doprowadza do jej zrealizowania, zgodnie z twórczą stylistyką całego dzieła filmowego. Wykonuje zadanie twórczej realizacji dźwięku, organizuje niezbędny materiał dźwiękowy, sprzęt i jego obsługę oraz odpowiada za jakość techniczną ścieżki dźwiękowej filmu..
- 1.3. Operator dźwięku konsultuje techniczne standardy dźwiękowe dla różnych form rozpowszechniania gotowego filmu wybrane przez Producenta, a następnie dostosowuje zapotrzebowanie na sprzęt, materiały oraz obsługę techniczną i pomocniczą w pionie dźwiękowym do ustalonych przez Producenta parametrów technologicznych filmu.

II. ZALEŻNOŚCI SŁUŻBOWE

- 2.1. Operator dźwięku podlega kierownictwu Reżysera i Producenta. W dziedzinie organizacyjnych dyspozycji podlega także Kierownikowi produkcji, a na planie zdjęciowym Kierownikowi planu.
- 2.2. Operator dźwięku kieruje pracami i jest bezpośrednim przełożonym w tzw. pionie dźwiękowym nad współpracownikami, takimi jak: Asystent operatora dźwięku, Technik dźwięku (zarówno Technik dźwięku planu filmowego jak i Technik udźwiękowienia i zgrania), Mikrofoniarz, Montażysta dźwięku, Imitator dźwięku, personel pomocniczy obsługujący aparaturę dźwiękową zarówno na planie zdjęciowym, jak i w trakcie okresu montażu i udźwiękowienia. Ścisłe współpracuje i sprawuje nadzór nad pracą Konsultanta muzycznego, Operatora zgrania, itp.
- 2.3. Operator dźwięku ponadto ściśle współpracuje z Montażystą obrazu, Kompozytorem, Realizatorem nagrania muzycznego, Konsultantem do spraw zgrania i kodowania dźwięku wielokanałowego, Konsultantem i wykonawcą dźwiękowych efektów specjalnych, obsługą fonotek oraz realizatorami i technikami dźwięku zaangażowanymi poza grupą zdjęciową do nagrania muzyki i innych elementów ścieżki dźwiękowej filmu

¹ Dawniej w produkcji fabularnej w zasadzie jedna osoba w tym zawodzie odpowiadała za cały dźwięk w filmie. Obecnie coraz częściej angażuje się osobnych realizatorów do nagrań na planie, a osobnych do nagrań muzyki lub tylko do zgrania całości ścieżek dźwiękowych lub zakodowania dźwięku w systemie dźwięku dookólnego. W wypadku konieczności precyzowania obowiązków, o zakresie prac Operatora dźwięku decyduje treść umowy z Producentem, tak, aby ten ostatni miał zagwarantowane prawa do całości materiałów (także tych z planu). Zakres obowiązków Operatora dźwięku może dotyczyć także takich specjalistów i realizatorów jak: Sound designer, Sound supervisor, Realizator dźwięku, Operator Dolby, samodzielny Montażysta dźwięku i innych.

III. ZASTĘPSTWO

3.1. Operatora dźwięku, w przypadku jego czasowej nieobecności, zastępuje Drugi operator dźwięku, a w wypadku jego braku – w wyjątkowych wypadkach – Asystent operatora dźwięku lub Technik dźwięku. W przypadku konieczności dłuższego zastępstwa Producent wyznacza, za zgodą Reżysera, inną kwalifikowaną osobę.

IV. PRAWA, OBOWIĄZKI I ZAKRES CZYNNOŚCI OPERATORA DŹWIĘKU

4.1. Ogólne prawa i obowiązki Operatora dźwięku

- 4.1.1. Operator dźwięku ma prawo i obowiązek uczestnictwa w produkcji filmu od rozpoczęcia prac przygotowawczych, poprzez prace zdjęciowe, prace okresu montażu i udźwiękowania oraz prace końcowe. Zakres prac i szczegółowe obowiązki Operatora dźwięku określa umowa.
- 4.1.2. Operator dźwięku jest obowiązany do realizowania artystycznych zamierzeń Reżysera.
- 4.1.3. Operator dźwięku ma obowiązek zapoznać się z tematyką filmu i szczegółowo przestudiować scenariusz i scenopis (o ile został sporządzony) oraz związane z nimi materiały dokumentacyjne, zatwierdzone przez Producenta do realizacji.
- 4.1.4. Producent konsultuje z Operatorem dźwięku terminy finalnego udźwiękowania filmu. Operator dźwięku jest obowiązany przestrzegać zatwierdzonych terminów realizacji (harmonogramu) i warunków finansowych produkcji, bez uszczerbku dla wartości artystycznej filmu.
- 4.1.5. Operator dźwięku jest obowiązany zgłaszać Kierownikowi produkcji wszystkie fakty i okoliczności ograniczające możliwość terminowego wykonania prac produkcyjnych oraz zagrażające przekroczeniem kosztów filmu, wnosząc jednocześnie konkretne rozwiązania zmierzające do usunięcia tych okoliczności.
- 4.1.6. Operator dźwięku ma prawo do wyboru najbliższych współpracowników oraz instytucji świadczących usługi dźwiękowe, studia wykonujące nagrania, itp. a także wybiera nośniki dźwięku o określonych parametrach technicznych, przy czym ostatecznej akceptacji tych wyborów dokonuje Producent filmu.
- 4.1.7. Operator dźwięku ma prawo wnioskować do Kierownika produkcji o wymianę podległego mu personelu technicznego.
- 4.1.8. Operator dźwięku, poprzez możliwie najlepsze wykonanie swoich zadań, powinien przyczynić się w szczególności do sprawnej obsługi prac okresu zdjęciowego, w tym do ograniczenia do minimum ilości powtórzeń ujęć ze względów dźwiękowych oraz eliminowania przestojów na planie; Operator dźwięku winien dążyć do optymalizacji prac okresu montażu i udźwiękowania poprzez rozwiązania organizacyjne dające możliwość równoległego przygotowywania poszczególnych elementów ścieżki dźwiękowej filmu do finalnego zgrania.

- 4.1.9. Operator dźwięku odpowiada za wykonanie wszystkich dźwiękowych materiałów wyjściowych umożliwiających nieskrępowaną dystrybucję filmu w kraju i za granicą na różnych polach eksploatacji, w zakresie uzgodnionym z Producentem. W związku z tym ma prawo i obowiązek uczestniczyć w przygotowaniu, nadzorze nad wykonaniem, przyjęciu i akceptacji wszelkich finalnych kopii filmu bez względu na ich format i standard technologiczny.
- 4.1.10. Operator dźwięku współpracuje z Kierownikiem produkcji przy przygotowaniu szczegółowego kosztorysu filmu w zakresie zapotrzebowania na sprzęt i materiały oraz usługi związane z realizacją dźwięku i obróbką nośników; na życzenie Kierownika produkcji pomaga w sprawdzeniu merytorycznym operacji gospodarczych związanych z techniką dźwiękową potwierdzając podpisem zgodność merytoryczną i finansową właściwych dokumentów (faktury, rachunki, protokoły).
- 4.1.11. W wypadku osobistego powierzenia Operatorowi dźwięku sprzętu technicznego odpowiada on za jego prawidłową obsługę i eksploatację, zaś konserwację (serwis) może powierzyć współpracownikom.

4.2. Zakres czynności Operatora dźwięku w okresie przygotowawczym

- 4.2.1. Operator dźwięku, na życzenie Reżysera, udziela wskazówek i konsultacji przy pracach związanych z ustaleniem koncepcji udźwiękowania filmu, w tym przy pracach nad scenopisem, doбором Aktorów pod kątem głosowym, określenia stylistyki ilustracji muzycznej, itp.
- 4.2.2. Uczestniczy w wyborze obiektów zdjęciowych lub co najmniej zapoznaje się z nimi w celu sprawdzenia warunków niezbędnych do prawidłowej realizacji zdjęć dźwiękowych zarówno w plenerze, jak i we wnętrzach naturalnych i obiektach atelierowych; planuje i uzgadnia z Kierownikiem produkcji i Scenografem zakres ewentualnych adaptacji akustycznych gwarantujących późniejszą poprawność nagrań.
- 4.2.3. Określa i uzgadnia z Kierownikiem produkcji skład podległego sobie personelu pomocniczego, wybór sprzętu technicznego do nagrań dialogów na planie, rodzaje i ilości nośników dźwięku, wybór właściwych studiów nagraniowych i sal synchronizacyjnych, sposoby nagrania dźwiękowych efektów specjalnych; współpracuje z Kierownikiem produkcji przy zamawianiu sprzętu specjalnego oraz transportu na potrzeby udźwiękowania, a także uzgadnia wszystkie pozycje związane z udźwiękowieniem w kosztorysie filmu.
- 4.2.4. Przeprowadza próby sprzętu, na życzenie Reżysera może uczestniczyć w zdjęciach próbnych. Przygotowuje sprzęt rejestrujący dźwięk na planie do synchronicznej współpracy z kamerą (w tym połączenia podglądu z dźwiękiem i wszelkie inne urządzenia, jak monitory kontrolne, itp.).
- 4.2.5. Przygotowuje wszelkie tła dźwiękowe (playbacki) niezbędne do zdjęć; w wypadku filmu muzycznego przygotowuje i nadzoruje w ścisłym porozumieniu z Konsultantem muzycznym (dla którego jest to także obowiązkiem) nagrania utworów muzycznych – wokalnych i instrumentalnych – do użycia w filmie oraz opracowuje założenia organizacyjne zdjęć dźwiękowych z udziałem playbacków i – w porozumieniu z Reżyserem, Operatorem obrazu i

Kierownikiem produkcji – wdraża je do realizacji; prace te obejmują także skonfigurowanie sprzętu odtwarzającego nagrania synchronicznie z pracą kamery.

4.3. Zakres czynności Operatora dźwięku w okresie zdjęciowym

- 4.3.1. Operator dźwięku uczestniczy w akceptacji i przyjęciu kolejnych obiektów zdjęciowych z odpowiednim wyprzedzeniem, celem sprawdzenia optymalnych warunków sprzyjających zdjęciom dźwiękowym; przeprowadza próby sprzętu w konkretnych warunkach przed zdjęciami (por. także 4.2.2.).
- 4.3.2. Kieruje nagraniami dźwięku podczas zdjęć, udzielając wskazówek podległemu personelowi, tj. Asystentowi operatora dźwięku, Technikowi dźwięku, Mikrofoniarzom, pracownikom pomocniczym, itp. W szczególności Operator dźwięku wykonuje następujące czynności na planie zdjęciowym:
 - 4.3.2.1. Współpracuje z Kierownikiem planu i innymi członkami grupy zdjęciowej w dziedzinie usuwania wszelkich źródeł niepożądanych dźwięków, szumów i hałasów podczas nagrań; żąda zapowiedzi rozpoczęcia ciszy przed ujęciem oraz zapowiedzi numeru ujęcia przez Klapsera.
 - 4.3.2.2. Rejestruje podczas ujęć dialogi aktorskie w możliwie jak najwyższej jakości oraz inne dźwięki oryginalne z planu mogące się znaleźć w finalnej wersji filmu (tzw. zdjęcia 100%, setki); działając we współpracy z Reżyserem dba o możliwość powtórzeń ujęć (dubli) w celu uzyskania lepszej jakości nagrania. Wobec braku możliwości realizacji dubli nagrywa ponownie dialogi z aktorami, bez współpracy z kamerą, „na płasko”. Informuje o ewentualnym braku możliwości nagrań stuprocentowych.
 - 4.3.2.3. Rejestruje dźwięk synchronicznie z kamerą podczas ujęć bezdialogowych (niemych), tzw. pilota, odpowiadając za synchroniczność sprzętu dźwiękowego i zdjęciowego.
 - 4.3.2.4. Nagrywa – w trakcie zdjęć lub poza planem zdjęciowym – wszelkiego rodzaju materiały dźwiękowe towarzyszące, które mogą być użyte w późniejszej fazie montażu dźwięku (atmosferę naturalną danego obiektu plenerowego, ruchy pojazdów, efekty pirotechniczne i specjalne, odgłosy przyrody czy gwar statystów, itp.), w różnych planach przestrzennych i z różną dynamiką.
 - 4.3.2.5. Prowadzi dokumentację i notatki na planie. Kompletuje i opisuje wszystkie nośniki po zakończeniu kolejnych partii nagrań z planu oraz przekazuje je bezpośrednio do skopiowania Kierownikowi produkcji).
- 4.3.3. Nadzoruje lub osobiście wykonuje kopie wszystkich oryginalnych nagrań z planu (tzw. backup); w zależności od przyjętej i uzgodnionej technologii montażu, na bieżąco dostarcza Kierownikowi produkcji materiały dźwiękowe do zsynchronizowania z obrazem. Nadzoruje sposób i jakość wpisywania materiałów do komputera montażowego wg szczegółowo opisanego raportu rejestracji dźwięku.

- 4.3.4. Przekazuje całą dokumentację nagrań po ich zakończeniu Kierownikowi produkcji. Jest zobowiązany do wykonania poprawek i udzielenia wszelkich informacji Producentowi lub wyznaczonym przez Producenta współpracownikom, ułatwiających późniejsze finalne udźwiękowanie.
- 4.3.5. Uczestniczy w projekcjach roboczych i okresowych przeglądach wstępnie zmontowanych materiałów filmowych; udziela Reżyserowi konsultacji w dziedzinie wyboru dźwiękowych dubli do montażu, sposobów późniejszego udźwiękowania finalnego filmu, wskazuje konieczność wykonania przez Aktorów postsynchronów, itp.

4.4. Zakres czynności Operatora dźwięku w okresie montażu i udźwiękowania²

- 4.4.1. Operator dźwięku do momentu zakończenia montażu obrazu filmu i przyjęcia go przez Producenta przygotowuje równolegle materiały dźwiękowe do finalnego udźwiękowania, tj. opracowuje odszumianie nagrań dialogów z planu, kompletuje nagrania efektów niesynchronicznych i specjalnych, wyszukuje poprawne duble dźwiękowe, współpracuje z fonotekami i archiwami, wykazując szczególną świadomość zapisów Ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych (niezwłocznie informuje Kierownika produkcji o zamiarze wykorzystania materiałów archiwalnych do których należy nabyć prawa); w oczekiwaniu na zmontowanie obrazu opracowuje koncepcję ostatecznego udźwiękowania filmu w konsultacji z pionem reżyserskim, montażowym, Konsultantem muzycznym i Kompozytorem.
- 4.4.2. Po zakończeniu montażu obrazu filmu nadzoruje i akceptuje prace Montażysty dźwięku (o ile był zaangażowany) oraz przedstawia propozycję końcowego udźwiękowania filmu Reżyserowi i Producentowi. Uczestniczy w przeglądzie materiałów pod kątem ich wszechstronnej postsynchronizacji (dialogi, gwar, efekty). Nadzoruje opracowanie dialogów; kieruje nagraniami postsynchronów aktorskich, oraz tzw. gwarów i akceptuje je merytorycznie oraz technicznie z Reżyserem i Montażystą; kieruje nagraniami efektów synchronicznych udzielając wskazówek Imitatorowi dźwięku i jego personelowi; wybiera i akceptuje efekty niesynchroniczne (boczne) i atmosfery (bądź kieruje ich nagraniami); kieruje ewentualnymi nagraniami ilustracji muzycznej – jeśli zostały mu powierzone.
- 4.4.3. Z udziałem Reżysera i Producenta przygotowuje i nadzoruje przegląd gotowego udźwiękowania przed zgraniem; nadzoruje i uzgadnia z właściwym studiem dźwiękowym przyszłe technologiczne warunki zgrania.
- 4.4.4. Odbiera od Konsultanta muzycznego i Kompozytora nośniki z nagraniami ilustracji muzycznej realizowanej poza grupą zdjęciową (przyjmuje i akceptuje sesje muzyczne) oraz uzgadnia z Reżyserem i Montażystą koncepcję użycia muzyki w filmie.

² Dotyczy ogólnie także innych ewentualnych zawodów pionu dźwiękowego (por. ostatni akapit przypisu nr 1.)

- 4.4.5. Kieruje zgraniem wszystkich elementów dźwiękowych na jedną ścieżkę (nadzorując pracę całej ekipy zgrywającej) i wnioskuje o jej akceptację przez Reżysera; łączy i synchronizuje dźwiękowo wszystkie akty filmu.
- 4.4.6. Uczestniczy w pokazie kolaudacyjnym. Na zlecenie Producenta wykonuje wszelkie niezbędne poprawki w sferze dźwięku (kierując ekipą dźwiękową) i ponownie przedstawia finalną wersję do akceptacji.

4.5. Zakres czynności Operatora dźwięku w okresie prac końcowych³

- 4.5.1. Operator dźwięku – działając według wytycznych Producenta i ściśle współpracując z Montażystą – uczestniczy czynnie w kodowaniu dźwięku np. licencjonowanej wersji dźwięku (bezszumowej, wielokanałowej, itp.) – z udziałem upoważnionego konsultanta (np. do spraw udźwiękowania w standardzie Dolby); wykonuje finalne udźwiękowanie we wszystkich formatach i standardach.
- 4.5.2. Dokonuje zgrania dźwięku w standardzie/formacie międzynarodowym oraz kompletuje materiały wyjściowe dźwięku, w uzgodnionych standardach i na odpowiednich nośnikach, celem przekazania ich do właściwych podmiotów zajmujących się dalszą transformacją materiałów i produkcją kopii filmu; wykonuje finalną kopię dźwięku całego filmu dla celów bezpieczeństwa (final backup). Dokładny zakres prac Operatora dźwięku w wykonywaniu materiałów wyjściowych filmu i materiałów promocyjno-reklamowych określa umowa z Producentem.
- 4.5.3. Kieruje nagraniem dźwięku do zwiastuna i ewentualnie innych promocyjno-reklamowych materiałów audiowizualnych filmu (teaser, teledysk, itp.), o ile zakres prac określonych umową zawiera te czynności.
- 4.5.4. Akceptuje pierwszą dźwiękową kopię filmu.
- 4.5.5. Akceptuje pod względem dźwiękowym kopię wzorcową filmu i zwiastuna oraz wszelkie inne wzorcowe kopie dźwiękowe (mastery) wykonane w formatach i standardach odpowiednich dla poszczególnych pól eksploatacji.

Krajowa Izba Producentów Audiowizualnych, 00-724 Warszawa, ul. Chełmska 21 bud. 28c,
tel./fax: 22 840 59 01, e-mail: kipa@kipa.pl, www.audiowizualni.pl

³ Dotyczy ogólnie także innych ewentualnych zawodów pionu dźwiękowego (por. ostatni akapit przypisu nr 1).